

Адебиетлар

1. Айымбетов Қ. Халық даналығы. –Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1988.
2. Жарымбетов Қ. XIX әсир қарақалпақ лирикасының жанрлық қасиеттері хәм раўажланыў тарийхы. –Нөкіс: «Билим», 2004.
3. Литературная энциклопедия терминов и понятий. –Москва: НИП «Интелвак», 2001.
4. Бобоев Т. Адабиётшунослик асослари. –Ташкент: «Ўзбекистон», 2002.
5. Ўзбек тилининг изоҳли луғоти. Том 88. –Москва: «Русский язык», 1981.
6. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. 9-13-томлар. «Қырқ қыз». –Ташкент: «Манавият», 2009.
7. Әжинияз. Таңдамалы шығармалар. –Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1988.
8. Хамидов Х. Шығыс тиллериндеги жазба дәрежелер хәм XIX әсирдеги қарақалпақ шайырлары. –Нөкіс: «Билим», 1991.
9. Аяпберген Мусаев. Биринши май. –Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1980.

REZYUME. Qoraqalpoq adabiyotida tarif janrining kelib chiqishi, shakllanish davri, qasida, qasida janrlari bilan o'xshash va farqli tomonlari qayd etilgan.

РЕЗЮМЕ. В каракалпакской литературе упоминаются истоки возникновения жанра тарийп (описание), период формирования, схожесть и различие с жанрами ода и касыда.

SUMMARY. The Karakalpak literature mentions the origins of the tariyp (description) genre, the period of formation, similarities and differences with the ode and kasida genres.

«ҒӘРИП-АШЫҚ» ДӘСТАНЫНЫҢ ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ БАҚСЫЛАРЫНЫҢ МИЛЛИЙ РЕПЕРТУАРЫНДАҒЫ ОРНЫ

М.М.Есебаев – филология илимлері бойынша философия докторы
Әжинияз атындағы Нөкіс мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: достон, генезис, сюжет, мотив, фольклор, вариант, версия, образ, бақши.

Ключевые слова: эпос, генезис, сюжет, мотив, фольклор, вариант, версия, образ, бақши.

Key words: epic, genesis, plot, motif, folklore, variant, version, image, bakshi.

Қарақалпақ халқы көп ғана қахарманлық дәстанлар менен бир қатарда бай ашықлық дәстанларына ийе. Ашықлық дәстанлар қарақалпақлар арасында хәм басқа да туўысқан халықлар арасында узак ўақытлардан пайда болып қәлиплесип хәзирге шекем атқарылып келеди. Олардың ишинен халық арасына кең тарап, бақсылардың тураклы репертуарларына киргенлеринен «Ғарип ашық», «Саятхан-Хәмире», «Ашық-Нәжеп» дәстанларын айрықша атап көрсетиўге болады.

Усы қарақалпақ ашықлық дәстанларын көбирек үйренген алымлардың бири А.Алымов былай көрсетеди. Мысалы, «Арзы мектеби Арал этирапы диалектинде атқарыўшылық өнерин раўажландырғаны менен айырылады. Бул мектеп XIX әсирде пайда болғанына карамастан XVI-XVII әсирде жасап, дәретиўшилик мийнет еткен Жийен, Халмурат, Шанкот, Жийемурат, Ешбай, Ниязымбет, Ақымбет т.б. сыяқлы уллы жыраў, бақсыларының мектеплериниң раўажланған дәретиўшилик даўамы болып табылады» [1:142] - деп көрсетеди.

Қарақалпақ бақсыларының қәлиплесиўи дәўири Хорезмге көшип келиўи менен тығыз байланыста болғанын көрсетеди. Себеби, қарақалпақлардың тарийхий дереклерине қарағанда мысалы, «Волга бойларында Ноғай ханлығында жасап атырған қарақалпақлар, ол ханлық орыс патшалығының қысымынан ыдырағаннан соң, XVI әсирдің екінши ярымында Сырдарья бойларына көшип келиўге мәжбүр болады. Олар XVII әсирде Әмиўдарья бойларына келгеннен соң Хийўа ханлығы менен тығыз байланыста болады» [2:18] – деген мағлыўматлар бар. Соған қарағанда көбирек қарақалпақ бақсышылық өнериниң қәлиплескен дәўири Хорезмге көшип келгеннен кейин десек қәтелеспеген боламыз.

Белгили илимпаз Н.Дәўқараевтың көрсетиўинше: «Бул типтеги дәстанлар қарақалпақ халқының арасына XVII әсирден кейин, әсиресе XIX әсирдің ишинде түркменлер, Хорезм өзбеклері арқалы ямаса қолжазба түринде таралған. Қарақалпақлардың арасында XIX әсирдің ишинде узак жасаған түркменниң атақлы бақсысы Сүйеўден хәм Хорезмли өзбек Ешбай бақсыдан үйренген, солардың стили менен айтады», [3:322] – деп көрсетеди.

Дәўқараевтың пикири бойынша дәстанлар XVII әсирден кейин келген шығар деп көрсетеди, бизиң пикиримизше дәстанлар қайсы әсирде қәлиплескен болса яғный «Ғарип-ашық» дәстаны XVI әсирде қәлиплескен болса демек дәстанды атқарыўшыларда сол дәўирде қәлиплескен болыўы керек. Себеби,

дәстанды жаратыўшылар да оны атқарыўшылар да жыраўлар менен бақсылар болған. XIV-XVI-XVII әсирлерде жыраўлар хәкқында көп мағлыўматлар бериледи, демек бул әсирлерде жыраўшылық өнери раўажланып бақсышылық өнери екінши дәрежели болып келген болыўы мүмкин. XIX әсирде жасаған классик шайырларымыз Күнхожа, Әжинияз Бердақлардың өзи де бақсышылық пенен шуғылланған. Демек, Күнхожа, Әжинияз Бердақ та бул бақсышылық өнерин кимнен болсада үйренген, олардың да устазлары болғанлығы анық. Демек, қарақалпақлар арасында бақсышылық өнери XIX әсирден бурын қәлиплескен, қайтама усы XIX әсирде қарақалпақ халқы арасында бақсышылық өнери көп таралған хәм раўажланыў басқышына көтерилген.

Бул пикиримизди бекемлеў үшін Қ.Мақсетовтың мийнетине жүзленемиз. Мысалы: «Бердақтың үйине мийман болып оның дослары Ақымбет бақсы, араллы Арзы бақсы, түркмен бақсысы Сүйеў, Өтеш шайырлар жийи келип туратуғын болған. Оның үстине олар бир неше мәртебе той мерекелерди де бирге саўған. Бул ўақыяларды Қ.Мақсетов 1957-жылы Хұрлиманның Аблатдин деген үлкен баласының хаялы Перне кемпирден жазып алған, Перне кемпирге Хұрлиман Бердақтың қызы айтып берген» [4:297.] -деп көрсетеди. Бул мағлыўматларға қарағанда бул XIX әсирде қарақалпақлар арасында бақсышылық өнери жүдә раўажланғанын көрсетеди.

Қ.Айымбетов та бул пикирлерди қоллап қуўатлап: «Қарақалпақ халық жыршыларының яғный бақсы, қыс-сахан хәм шайырлардың шығармалары менен репертуарлары XVIII-XIX әсирлерди өз ишине алып, бул дәўир Хорезм дәўири менен байланыслы екенлигин көрсете отырып, қарақалпақ бақсышылық өнериниң кең енжайғанын атап өтеди» [5:107].

Усы XVIII-XIX әсирлерде бақсылар атқарған «Ғарип-ашық» «Юсуп-Ахмет», «Саятхан-Хәмире» дәстанлары менен «Гөрүғлы» дәстанының қарақалпақ бақсыларының тураклы репертуарларына киреди. Бул дәстанларды классик шайырларымыз Күнхожа, Әжинияз, Бердақлар да атқарған. Бул дәстан қахарманларының аты, ўақыялары, дәўири менен географиялық орталығы, қалалардың, жердин, суўдың атлары өзгермейди, өзгерсе де айтарлықтай емес. Бүгинги күнге шекем хәмме вариантларында сақланып қалған.

«Ғарип-ашық» дәстанының қарақалпақ бақсыларының репертуарынан орын алыўы жоқарыда айтқанымыздай Хорезм хәм Түркмен бақсыларының тәсири күшли болғанын көремиз. Бириншиден, әлбетте бул

халықлар менен бир аймақта жасауы себепши болса, екіншиден оларға қарақалпақ бақсыларының шәкірт болып түсіуі хәм оларды өзлерине устаз тутынып, олардың атқарушылық шеберліклерин үйреніп барды. Мине усы устаз шәкірт дәстүрлері усы үш ел бақсылары арасында дәстүрге айланып олардың арасындағы дослық қатнас күн сайын беккемленип барды.

Бул пикиримизди Н.Дәуқараевтың илимий мийнети арқалы көрсетуімізге болады. Мысалы, «Хәр бир мектеп бақсылары өзиниң айтыу техникасына хәм репертуарына ийе болған. 1. Сүйеу түркмен бақсысы оның шәкіртлері: Жапақ, Бала бақсы, Жаңабай хәм басқалар, булардың айтыу техникасында Хорезм дәстүри күшли хәм өзбек тилиниң Хорезм (араллы) диалектисинде айтады. Намаларда да көп өзгерислер бар». –деп көрсетеди. Муўса бақсының шәкіртлері: Есжан, Жуман, Қаражан, Патилла, Аймурза, Кәлбала, Сапар, Тыныбай хәм тағы басқалар. Булар таза қарақалпақ тилинде, қарақалпақ намаларына қарақалпақ қосықларын хәм қарақалпақ тилине аударылған «Ғәрип ашық», «Юсуп-Ахмет», «Саятхан-Хәмире» қусаған ашықлық дәстанларды айтады» [5:103] – деп көрсетеди.

Қарақалпақ бақсышылық өнериниң шығысы хақында Қ. Айымбетов былай келтиреди: «Араллы өзбеклердиң бақсылары түркменлер хәм қарақалпақ бақсылары менен репертуар алмастырып бир-бири менен қатнасып отырған, мине, сонлықтан айтатуғын намалары да бир-бири менен араласып кеткен. Бақсылар айтатуғын көп намаларға, өзбек хәм қарақалпақ бақсылары ортақ. Түркменниң атақлы бақсысы Сүйеу бақсы араллы өзбеклерден көп шәкіртлер таярлаған. Олардан, Әдилбай оның шәкірти Орынбай, Жаңабай, Төре бақсылар болған. Араллы өзбеклериниң белгили бақсылары Қутым, Аллияр, Гүрбек, Әдилбай, Жаңабай, Орынбайлар болғанын атап өтеди [6:149].

Жоқарыда келтиргениміздей Сүйеу бақсылардан да бурын да бақсылар болған атап айтқанда Аташ, Ғәрипнияз, Нуржан, Өтеш бақсыларды атап өтеди. Көрип турғанымыздай қарақалпақ бақсышылық өнери Түркмен, Хорезм, Араллы өзбек бақсылары менен усындай дослық қатнасықлардың нәтижесинде олар менен устаз шәкірт, бир-бири менен атқаруы усылларын алмасып, музыка, нама сырларын бир-биринен үйреніп тәжірийбелер арттырып оны қайта ислеп раўажландырып өзлериниң репертуарларын кеңейтип барған.

Усындай дослық бирге ислесиўлер әсиресе Муўса бақсы менен Сүйеу бақсы екеуи бир-бири менен тығыз қатнасқан олар бир-бириниң репертуарындағы намаларды бир бирине алмасылып үйретип келген. Соның ушында Н.Дәуқараев Муўса бақсының шәкіртлері таза қарақалпақ тилинде айтады деп көрсеткени дурыс. Себеби Муўса бақсыға шәкірт түсіп Муўса бақсының жолы менен хәм жоқарыда көрсетилген дәстанларға да қайта ислеу берип, намаларға да ислеу берип сап қарақалпақ тилинде айтқан.

Қарақалпақ атқарушыларының бул уллы хызметлерин көп изертлеген, қарақалпақ фольклорының тийкарын салушы Н.Дәуқараев, Қ.Айымбетов хәм көркем өнер илимлериниң кандидаты Т. Адамбаевалардың көрсетуінише: «Оларды атқаруы өзгешеликлерине қарай Ақымбет-Муўса мектеби, Сүйеу мектеби, Арзы мектеби, Орынбай мектеби деп төрт мектепке ажыратады. Әлбетте булар шәртли түрде бөлінген болып, ретинде олардың да арасында айырмашылық белгилери ушырасады» [1:142] – деп көрсетеди. Усы мектеплердиң барлығының да репертуарларында «Ғәрип ашық», «Юсуп-Ахмет», «Саятхан-Хәмире» қусаған ашықлық дәстанлар тийкарғы орынды ийелеген.

Себеби, усындай хәр бир мектептің атқаруы шеберлиги, намаларының атқарылуы техникасы, олардың өз алдына жөнелиси болған. Бақсылар улайынша шынжырма-шынжыр әсирлер бойы бири-бирине устаз

шәкірт түсіп, устаздан пәтия алып хәм устаздың атқарған намаларын, дәстанларын пухта үйреніп соның жолы менен атқарып кейинги әўладқа жеткерип келген. Бақсылардың көпшилиги тийкарынан төкпе шайыршылық уқыбыда болған, олар йошып арқасы көтерілип қозған ўақтында эмпревизаторлық уқыпқа да ийе болып өзиниң ядынан да суўырып салып, тоқып айталатуғын дәрежеде болған.

Усындай бақсышылық жолы қарақалпақ халқында толық қәлиплесип, раўажланып өзлериниң намаларына, қосықларына, дәстанларына ийе болды. Өзлериниң жеке атқаруы репертуарына, шеберліклерине, усылларына ийе болды, оларды жетилистирип байытып өзлериниң шәкіртлерине үйретип әўладтан-әўладқа жеткерип барды.

Биз жоқарыда айтып өткен Ақымбет бақсы қарақалпақ бақсышылық өнерин раўажландырған хәм өзиниң избасарларын яғный шәкірт таярлаған биринши бақсылардың бири. Оның шәкіртлері Муўса, Еденбай, Байнияз, Хожа бала, Досназар бақсылар болған. Солардың ишинде атағы шығып халыққа танылғанлары Муўса бақсы менен Еденбайлар ең айтқыш бақсылар болып жетилискен. Бул еки бақсы қарақалпақ бақсышылық өнерин шыңларға көтеріп, бақсышылық өнериниң репертуарларын кеңейтип Муўса бақсы намалары хәм Еденбай бақсы намалары болып еки топарға бөлинип атқарылған.

Муўса бақсының шәкіртлері Есжан, Жуман, Қаражан, Патилла, Аймурза, Кәлбала, Сапар, Тыныбай хәм тағы басқаларды шәкірт етип тәрбиялап шығарған. Усы бақсылар менен қатар заманлас болған Бердақ шайырдың қызы Хұрлиман бақсы да жетилисип шыққан. Хұрлиман әкеси Бердақтан тәлим алған оннан бақсышылық сырларын үйренген. Булар қарақалпақ намаларын қарақалпақ қосықларының шебер атқарушылары болған.

XIX әсирдиң өзінде қарақалпақ халқында бақсышылық өнери жүдә тез пәт пенен раўажланған. Усы дәуирде Бердақ шайыр Ақымбет, Муўса бақсылар менен заманлас болған олар менен тығыз байланыста болып, оларға көп нәрсени үйреткен де хәм олардан көп нәрсени үйренген. Оларға шайыршылығы хәм бақсылығы менен Бердақ үлкен тәсир жасаған. Бұған мысал етип Бердақтың Ақымбет бақсыға, Муўса бақсыға арнап жазған қосықларын көрсетуімізге болады. Мысалы: Бердақ өзиниң «Муўса бақсыға» деген қосығында Муўсаны «бақсылардың султаны», «таңландырған патшаханды», «саз бенен ериткен жанды», «гүллендирген кеўил жазын» [6:285] – деп тәрийиплейди. Бул қосықтың даўаманда Бердақ, Еденбай, Халмурат, Байнияз, Өтен, Алланияз, Жуманияз, Қурбан, Шалабай, Қутлымурат, Сейгназар, Дурысберген, Бегнияз бақсылар хақында сөз етеди. Көрип турғанымыздай XIX әсирде қарақалпақларда бақсышылық өнериниң гүллеп раўажланған дәуири болды десек қәтелеспеген боламыз.

XX әсирге келип усы уллы устазларының жолын даўам еттирип өзлериниң репертуарларын байытып халықтың нәзерине түсіп минсиз хызмет еткен бақсылардан Қаражан бақсы, Айтжан бақсы, Байнияз бақсы, Жапақ бақсы, Есжан бақсы, Қыз бақсы Қәнигүл, Амет бақсы Тарийхов, Тилеўмурат бақсы, Генжебай Тилеўмуратов, Турғанбай Қурбановлар болды.

Булар усы XX әсирдиң жүдә шебер, талантлы, айтқыш бақсылары болды. Жоқарыда айтып өткен уллы устазларының мектебин көрген, тәрбиясын алған, олардан өрнек алған, олардың хәмме уқыб шеберліклерин, намаларын өзлеринде өзлестирген оны раўажландырған, репертуарларын байытып кейинги әўладқа устаз шәкірт жолы менен жеткерген бақсылар болды.

«Ғәрип ашық» дәстанының қарақалпақ халық бақсыларының репертуарынан орын алары сөзсиз. Себеби, «Ғәрип ашық» дәстанында адам сезиминиң ағласы-мухаббатың хеш қандай да социаллық

қатламлардың шегарасын мойындамайтуғын, ҳақыйқат мухаббатқа бай, жарлы деген түсиниктен пүткиллей жоқары туратуғын Шахсәнем образы толық баян етиледі. Шахсәнем өзиниң Ғәрипке деген мухаббатында атасына, анасына да қарсы турады. Ол өзиниң бахытлы келешегин Ғәриптің сүйиўшилигинде көреді. Мине, Ғәрипке болған мухаббатының қасында мал-дәўлет, көшкі-сарай, бағы-хәремлер хеш нәрсеге турмайды. Шахсәнем өз мухаббаты үшін гүрескен, оған жан-тәни менен берилген, оны хәдден тыс қадирлейтуғын тулға сыпатында сүйретленеди. Оның ақыл-парасаты, мақсети, өз мухаббатына садық болыў, оған ерисиў. Анасының қарсылығына, атасының зулымлығына, Шаўәлеттиң дузағына бет бурмай, өз хұжданы бойынша хәрекет етиўи буның айқын дәлили болады.

Шахсәнем образының сулыўлығы, айрықша әхмийетлиги ең дәслеп оның ишкі дүньясының сыртқы көринисине сай келиўи менен баҳалы. Оның сулыўлығы хәм ақыллығы фольклордағы типлик дәрежеге көтерилген ҳаял-қызлардың образын аңлатып турады. Онда түрк халықлары поэзиясына тән болған қызлардың ең жақсы қәсейтлериниң жәмленгенлигин көрүйимизге болады.

«Ғәрип ашық» дәстанына халық қосықларының бай түрлериниң шеберлик пенен ислетилгени көринип турады. Бул қосықлар дәстанда келтирилиўи менен халық арасында да кең таралған. Мысалы: «Ана мен дәртилини жандырма енди», «Айра салдың», «Жаным моллам бир заман бул ярымды азат қыл», «Алар болсаң кул жайына ал Сәнем», «Балам сени бир аллаға тапсырдым», «Жан аға, қайда барасаң», «Барсам өлтирерлер, бармасам өлем», «Дәртиннен», «Мениң гүлим ашылмас па», «Ярдың гүли келди, өзи келмеді», «Келер саллана-саллана», «Тамашасының», «Ғәрибим», «Дағлыман-дағлы», «Сәнемжан», «Хош келдин Ғәрибим сапа келипсең», «Нигарым», «Сәнемниң», «Бир яр саўдасына түстим де, келдим», «Рәхәт көре алмадым сен яр кеткели», «Аман жеткер ярымды», «Егер намыс пенен ар маған не әйлер» [6:289.] Бул қосықлар «Ғәрип ашық» дәстанының аты хаўзасын бийик шынларға көтерди. Ғәрип ашық пенен Шахсәнемниң мухаббаты тиллерде дәстан болды оны пүткил халық болып жырлады. Бул «Ғәрип ашық» дәстанын жырламаған, бул қосықларды айтпаған бақсының өзи қарақалпақлар арасында жоқ десек қәтелеспеймиз. Соның ушын да «Ғәрип ашық» дәстаны қарақалпақ халық бақсыларының репертуарынан толық орын алды. Бул қосықлар пүткил қарақалпақ халық поэзиясының ең гөззал қосықларынан есапланады.

Әлбетте, енди бундай қосықлар өз-өзинен атқарыла бермейди, оған ырғағын берип атқаратуғын жақсы хош

хаўаз бақсы болыўи керек, оған сай намада болыўи керек, оған сай саз әсбаплары да болыўи керек. Булар айрықша орынды ийелейди. Н.Дәўқараевтың көрсетиўинше: «музыка кураллары «Қобыз, домбра, дуўтар, най, баламан, сыбызғы, шын қобыз, Сырнай»ларды саз дейди. Бақсылар айтатуғын қосықлардың түрлері дым көп. Сонлықтан, олардың намасы да хәр түрли. Бақсылар көп намаға салып айтады. Бақсы айттырыў қарақалпақларда Орта Азияға, Хорезмге көшип келгеннен кейин көбирек раўажланған. Сонлықтан, бақсылардың репертуарларында, намаларында шығыс халықларының тәсири күшли» [3:103] – деп атап өтеди.

Әлбетте, қарақалпақ миллий намаларының қәлиплесип раўажланыўында қосылас Хорезм, Түркмен бақсыларының роли айрықша орынды ийелейди. Булардан намаларды пухта үйрениў арқалы жеке қарақалпақ намаларын қәлиплестирди. Қарақалпақ бақсылары тийкарынан дуўтар, най, баламан менен атқарып келген ал, айырым атқарыўшылар дуўтардың өзи менен де атқарған. Кейинги ўақытлары дуўтардың қасына гиржек қосылып биргеликте атқарылып келмекте.

«Ғәрип ашық» дәстанын бақсылар менен қосылып пүткил халық айтты десек болады. «Ғәрип ашық» дәстанының қарақалпақша версиясының сөз жағынан болсын, саз жағынан болсын қәлиплесиўинде үлкен дәретиўшилиқ мийнет еткен Ақымбет пенен Муўса бақсылардың мийнетлери оғада уллы. Олардың шәкиртлери болған Ешхан бақсы менен Жапақ бақсыға дейинги қарақалпақ сөз шеберлериниң барлығы дерлик «Ғәрип ашық» дәстанын сүйип айтқан хәм өз алдына версияларының қәлиплесиўинде қосқан үлеси айрықша болды.

Жуўмақлап айтқанда, «Ғәрип ашық» дәстанының халық арасына кеңнен таралып сиңисип кеткенлиги соншелли, ол биз жоқарыда келтирип өткен хәр бир бақсының репертуарларынан беккем орын алып ғана қоймастан, ал оның қосықлары хәр бир инсанның жүрегиниң төринен жай алған. Ышқы-мұхаббат туўралы сөз болғанда, халық биринши нәўбетте «Ғәрип ашық» дәстанындағы гөззал лирикалық қосықларды еселейди.

«Ғәрип ашық» дәстаны усындай үлкен тарийхый жолды басып өтип, өзиниң дәўирлик жолында халқымыздың руўхый мәдеткери, азығы болды, халық оннан заўықланды, еситип рәхәтленди, өзине күш куўат алды. «Ғәрип ашық» дәстаны усындай уллы устаз бақсыларымыздың жолы менен шәкиртлери арқалы бүгинги ғәрезсизлик дәўири бақсыларына шекем жетип келди.

Әдебиятлар

1. Алымов А. Қарақалпақ лиро-эпикалық дәстанлары. –Нөкис: «Қарақалпақстан», 1983. 116-б.
2. Қарақалпақстанның жаңа тарийхы. Нөкис: «Қарақалпақстан», 2003. 18-б.
3. Дәўқараев Н. Шағармаларының толық жыйнағы. –Нөкис: «Қарақалпақстан», 1977. 322-б.
4. Мақсетов Қ. Дәстанлар жыраўлар бақсылар. –Нөкис: «Қарақалпақстан», 297-б.
5. Айымбетов Қ. Халық даналығы. –Нөкис: «Қарақалпақстан», 1968. 107-б.
6. Мақсетов Қ. Қарақалпақ халқының көркем аўызеки дәретпелери. -Нөкис «Билим», 1996. 289-б.

РЕЗЮМЕ. Мақолада қарақалпақ бахшиларининг севиб ижро қилиб келаётган достонларидан бири «Ғәриб ашық» (Ғәрип-ашиқ») ҳақида сўз юритилади. Мазкур достоннинг бутунги кунгача етиб келишида қарақалпақ бахшиларининг ўрни алоҳида. Чунки улар бу достонни бир-бирига ўргатиб, устоз-шогирдлик аъъаналари билан авлоддан авлодга етказиб келган. Бахшичилик санъатининг ўсиб ривож топиши бахшичилик мактабларига бориб тақалади. Бундай мактаблар қаторига Суёв бахши, Ақимбет бахши, Муса бахши, Арзи бахши, Оринбай бахши кабиларни киритиш мумкин. «Ғәрип-ашиқ» достонининг ушбу мактаблар орқали тарқалиб қарақалпақ бахшиларининг репертуаридан кенг ўрин олганлиги таҳлил қилинади.

РЕЗЮМЕ. В статье говорится об одном из эпосов, исполненных каракалпакскими бахшиями, «Гарип ашык». Особую роль в развитии этого эпоса и по сей день играют каракалпакские подарики. Потому что они учили эту историю друг друга и передавали ее из поколения в поколение с традицией наставника-ученичества. Развитие искусства бакшии восходит к школам бакшии. К таким школам относятся Суёв бакши, Ақымбет бакши, Муса бакши, Арзи бакши, Оринбай бакши. анализируется, что эпос «Гарип-ашик» распространился через эти школы и занял широкое место в репертуаре каракалпакских бакшии.

SUMMARY. The article talks about one of the epics performed by Karakalpak bakhshis, "Garyp-ashyq". Karakalpak gifts have a special role in the development of this epic to this day. Because they taught this story to each other and passed it on from generation to generation with the tradition of mentor-discipleship. The development of the art of bakhshiki goes back to the schools of bakhshiki. Such schools include Suyov Bakshi, Aqimbet Bakshi, Musa Bakshi, Arzi Bakshi, Orinbay Bakshi. It is analyzed that the epic "Garyp-ashyq" spread through these schools and took a wide place in the repertoire of Karakalpak bakhshis.